

Jaarverslag 2018 van de secties van de Hogeschool voor Geesteswetenschap

Elk jaar schrijven we een kort verslag van de activiteiten vanuit de Hogeschool. Hieronder vindt u per sectie eerst een concrete activiteit (ook in Motief 231 van april opgenomen), en vervolgens een algemeen gedeelte.

Algemene Sectie

Meditatiedagen op 26 mei en 3 november

‘Er lopen zoveel mensen tegen dezelfde vragen en weerstanden aan als het gaat over meditatie vanuit de antroposofie. Kunnen we niet eens daarover tot uitwisseling komen?’

Met ‘Meditation Worldwide’ hadden we in Dornach al goede ervaringen opgedaan met uitwisselen over meditatie. En mensen wilden graag mee helpen organiseren. We werkten in Nederland tijdens een dag in het voorjaar met negentig, en in het najaar met zestig mensen, in een open sfeer waar vooral gezocht werd naar uitwisseling en het opdoen van ervaringen rond verschillende meditatieve oefeningen.

Waar gaat het juist om bij de antroposofische meditatie? Wat is het anders dan mindfulness of de Boeddhistische weg? Dat ligt in het doel: in antroposofie gaat het om het verbinden van het geestelijke van de mens met het geestelijke van de kosmos (zegt Steiner). De oefeningen van de mindfulness en het Boeddhisme richten zich meer op gezondheid en zielenevenwicht, en leiden niet over de drempel naar de geestwereld. Dus wat wil je met je meditatie bereiken? Dat bepaalt de keuze voor een van deze wegen. Wil je deze weg gaan, dan vraagt dat inderdaad om helder inzicht in het doel, en in de te volgen werkwijze. En, uitwisseling over hoe je het concreet doet en waar je tegenaan loopt. Dat is zo helpend.

Clarine Campagne en Jaap van de Weg

Algemeen

Het gaat in de algemene sectie om de belichting van het algemeen menselijke vanuit de antroposofie. Waar de overige secties juist specialiseren, gaat het ons hier juist om de antroposofie als geheel, van waaruit die specialisering mogelijk is.

In Motief (juli-augustus en september 2018) schreven we over een ‘initiatief van de algemene sectie’. Dit initiatief is erop gericht de geestelijke bloedsomloop in de beweging te versterken. Hoe kunnen we samen meer antroposofisch leven in de beweging brengen? Zo werd door Clarine Campagne Shelley Sacks uitgenodigd om met ons te oefenen op een andere, meer intensieve wijze met elkaar over antroposofie en onze idealen in gesprek te komen.

Een andere stap in dit initiatief is dat er een ‘onderzoeksgroep’ is gestart, waarin de vraag centraal staat: hoe doe je geesteswetenschappelijk onderzoek, hoe kun je onderzoekend met antroposofie omgaan?

De esoterische kern: negentien mantrische spreuken. De lectoren besteedden hun bijeenkomsten onder andere aan een gezamenlijke studie en onderzoek van de verschillende spreuken en hoe daarmee om te gaan. Ook werd er begonnen met een evaluatie van de nieuw ingevoerde namen voor de verschillende aspecten van de Esoterische Cyclus.

Het project 'De mens tussen onder- en bovennatuur'. De lectoren werkten verder aan dit thema om zo een derde en laatste conferentie voor te bereiden die op 13 april 2019 zal plaatsvinden.

Cursus 'Beroepstraining Antroposofie'. Dit is een jaarlijkse cursus waarin de algemene antroposofie centraal staat. De cursus omvat zeven blokken van een vrijdagavond en zaterdag. De algemene sectie werkte eraan mee. Steeds tussen de twaalf en achttien deelnemers. De meesten van hen zijn werkzaam in een van de werkgebieden.

Grondsteenconferentie. Vanaf 2001 organiseren we elk jaar in januari een conferentie over de Grondsteenspreuk. In januari 2018 vond deze wederom plaats, waarbij er bijzondere aandacht was voor de zeven ritmen en de drie oefeningen.

Auke van der Meij

Sectie Beeldende Kunsten

Ontmoetingen

In 2018 is de sectieraad wederom maandelijks bijeen geweest. Dit jaar hebben we vooral gewerkt aan de voorbereiding van onze internationale kunstconferentie, die in mei 2019 in Den Haag gehouden zal worden. We spraken ter voorbereiding met een aantal kunstenaars in Nederland.

Dat waren heel bijzondere ontmoetingen: met Henk Hage, met Claudy Jongstra, met Heske ten Cate en met Paul van Dijk. Bijzonder was te merken dat het 'kunstbedrijf' bij al deze mensen gaat om de kwaliteit die gevonden kan worden in de omgeving, tussen mensen (bijvoorbeeld in een gesloten inrichting), in een gemeenschap (het kunstatelier waar een groep mensen samen werkt), met het materiaal (bijvoorbeeld water) of met de groep van kunstenaars die rond een thema samen een expositie vormgeven. Niet de kunstenaar zelf staat in de schijnwerpers, maar de relatie die zij of hij aangaat.

Algemeen

Ook heeft dit jaar de studie naar de kunstelementen maandelijks plaatsgevonden onder de titel 'Mens en Kunst', samen met de andere kunstensectie. Dit jaar richtte de studie zich op de elementen gebaar en woord. In maart 2018 werd daarover een inhoudelijke studie gepresenteerd.

Er is acht keer een ochtend gewerkt aan de inhouden van de esoterische leergang. We zijn in september 2018 begonnen aan een nieuwe cyclus met de focus op de Wachter aan de drempel, en de kleuren blauw, geel en rood.

De sectie is actief betrokken geweest bij studies van leden van de sectie. Zo werken we mee aan een te verschijnen Nederlandse editie van het manuscript over het werk van Felix Goll, waaraan Lily Keijzer werkt. Ook is er met veel elan gewerkt aan een publicatie over Faust, met tekst van Wil Uitgeest en schilderijen van Frederiek Nelissen. Paul van Panhuys begeleidde het geheel, wat in het voorjaar van 2019 zijn afronding vindt met het verschijnen van het boek.

De sectie heeft zich voorts beziggehouden met het ontwerp voor een nieuwe huisstijl voor de AViN, met hulp van drie vormgevers (graficus, schilder, architect) en drie ondersteuners. We hopen dat medio 2019 het werk zijn beslag krijgt.

De contacten met de Sectie in Dornach zijn onderhouden: deelname en bijdragen aan conferenties en publicaties.

Ten slotte kan vermeld worden dat Rik ten Cate, na 15 jaar de sectie te hebben gecoördineerd, besloten heeft per zomer 2019 het werk over te dragen. Hoe het in 2019 en daarna verder gaat is bij het schrijven van dit artikelje nog niet helder genoeg.

Rik ten Cate

Sectie Cultuurwetenschap en letteren

Conferentie Achter de sluier van de Nieuwe Isis, van Leegte naar Logos

Op zaterdag 26 mei is in het Vreedehuis in Den Haag een conferentie gehouden over de nieuwe Isis. Deze conferentie is voorbereid door de sectie Cultuurwetenschap en letteren in samenwerking met de Pulseringsgroep. Ook heeft de Sectie voor Woord, Muziek en Euritmie een belangrijke bijdrage geleverd aan het programma.

Frans Lutters, Jana Loose en Danielle van Dijk hebben verteld over de oude en de nieuwe Isis. Toen Steiner samen met Edith Marion werkte aan het beeld van de mensheidsrepresentant, hebben enkele mensen achter dit beeld een ander beeld waargenomen, namelijk dat van de slapende Isis. Steiner die over deze waarnemingen hoorde, heeft vervolgens in enkele lezingen fragmentarisch over dit beeld achter het beeld verteld. Deze vertellingen zijn de basis van wat wij deze dag met elkaar onderzocht hebben. Door middel van euritmie en spraak is het inzicht in het verschil tussen de oude Isis en de nieuwe Isis verdiept.

In de wereld van Isis speelt Typhoon / Ahriman / Mercurius een grote rol. Zijn wereld werd voelbaar gemaakt in een prachtige monoloog door Roel Adam. Dieter Hammer heeft in zijn werk intense ervaringen opgedaan met Typhoon en de papieren kroon. Zijn persoonlijke verhaal leidde van het intellect met zijn zekerheden, met zijn heldere wiskundige structuren en berekenbaarheid naar het levende denken dat zich oriënteert op concrete fenomenen en het individuele, op dat wat zin heeft en zin geeft.

In de werkgroepen is er gewerkt aan thema's als:

- Isis in Nederland;
- Het kind en de elementenwezens;
- Novalis en de nieuwe Isis legende;
- De transformatie van de papieren kroon;
- Het levend maken van de taal;
- De slapende Isis achter de mensheidsrepresentant.

Op de conferentie is ook kunst getoond die de thematiek verbeeldt. Zes kunstenaars hebben deze dag werk geëxposeerd. Aan de conferentie gingen twee inhoudelijke artikelen in het tijdschrift Motief vooraf.

Algemeen

De sectie heeft in 2018 hard gewerkt aan het thema van de nieuwe Isis.

We ervaren dat we na een intensief onderzoek naar de digitalisering en de taal en het onderzoek naar de mythe van de nieuwe Isis, een tussentijd betreden waarin zich nog geen nieuw gezamenlijk onderwerp heeft afgetekend. Om die reden werkten we en zullen we het komende jaar werken met individuele bijdragen van onderzoek binnen ons sectiegebied.

In de afgelopen periode zijn er presentaties geweest over: een sprookjes, het Keltische christendom, moderne esthetiek, de poëzie van Lucebert en de grammatica.

Naast het uitwisselen over eigen onderzoek loop de lijn van de Taalwerkplaats. Er zijn al vier Taalwerkplaatsen geweest. Door enkele sectieleden wordt op dit moment een Taalwerkplaats voor leraren voorbereid.

Marieke Cooman

Sectie Gezondheidszorg

Samen scholen

Op 10 februari 2018 vond de conferentie 'Samen Scholen' plaats, georganiseerd door de Medische Sectie Raad, NVAZ, Plegan, Scillz, het Lectoraat Antroposofische

gezondheidszorg en de Academie Antroposofische Gezondheidszorg die haar eerste lustrum vierde tijdens de conferentie.

Het was een conferentie over eigentijdse vormen van samenwerking en scholing in de veranderende gezondheidszorg.

De toon van de conferentie werd in de ochtend gezet door twee inspirerende sprekers met een vernieuwende visie op samenwerking en scholing. Zoals Guus van de Bie over ervaren leren en evidentiebeleving: hoe gaat ons een licht op?

Vier thema's werden daarna onderzocht, waarover eerst een inleiding was en daarna over elk van de thema's vier werkgroepen waarin meer praktisch en oefenend werd ingegaan op het onderwerp. Thema's waren: inleiding Pim Blomaard over innerlijke scholing en meditatie, Derk Klein Bramel: beeldvormende bespreking, Edward de Boer: samen scholen in teams, Hannie Bakker: visie en didactiek van scholing. De deelnemers kozen voor een van de thema's. Dagvoorzitter Edward de Boer sloot de dag af.

Algemeen

De Medische Sectie Raad bestond in 2018 uit: Erik Baars, arts/onderzoeker, Ghiti Brinkman, euritmitherapeut, Wim Cornelissen, verpleegkundige, Truida de Raaf, orthopedagoog, Jelle van der Schuit, muziektherapeut, Madeleen Winkler, huisarts, Joukje Pothoven, fysiotherapeute, Christina van Tellingen, arts en Auke van der Meij, contact bestuur AViN. Sinds 2016 worden de taken onderling verdeeld.

De MSR probeert een overzicht te hebben over de activiteiten op antroposofisch medische gebied qua opleiding, onderzoek evenementen. In gesprekken met drie initiatiefnemers in dit gebied bezon de MSR zich op haar initiatiefrol in het ondersteunen van werkers in de antroposofische gezondheidszorg bij het vinden en cultiveren van hun inspiratiebron.

Op 10 februari werd samen met partners de conferentie *Samen scholen over opleiding en scholing in de antroposofische gezondheidszorg* georganiseerd. Met 200 enthousiaste deelnemers werd ook het vijfjarig bestaan van de Academie Antroposofische Gezondheidszorg gevierd.

Voor leden van de hogeschool, werkzaam in de gezondheidszorg was er een scholingsdag en er werden meditatiewerkplaatsen voor beroepsbeoefenaars verzorgd. De MSR neemt deel aan het Hogeschooloverleg van de AViN en participeert in het Platform Antroposofische Gezondheidszorg waar gezamenlijk is gewerkt aan de Profilerings van de AG met een website voor het hele veld.

Madeleen Winkler

Jeugdsectie

In de herfst van 2018 begonnen we met een aantal bijeenkomsten over meditatie met Auke van der Meij. We deden tijdens de bijeenkomsten steeds een of meerdere oefeningen, en we namen opdrachten mee voor thuis.

Wat opviel was dat het moeilijk is om in je dagelijks leven tijd te vinden om een meditatieve oefening te doen. Eigenlijk moet je er tijd voor 'maken'. Het is een vrij wilbesluit om voor een moment je los te maken uit alle dagelijkse bezigheden.

We hebben aandacht besteedt aan hoe je je kan voorbereiden op een meditatie, bijvoorbeeld door een 'bodyscan' toe doen. Daarnaast oefenden we met lastige sociale situaties uit het dagelijks leven. Hier afstand van nemen, en er met een nieuwe, objectieve blik naar leren kijken zodat er een nieuw begrip ontstaat van wat er werkelijk aan de hand was, bleek een vruchtbare oefening die vervolgens vaker in de meditatie verdiept kon worden.

Ook oefenden we de meditatie over de 'goedheid des harten' en de Rozenkruismeditatie, beide uit Steiners *Wetenschap van de geheimen van de ziel*. Dat bracht ook belevingen, die de blik openen voor een geestelijke werkelijkheid.

Voor een enkeling was het mediteren van een enkel woord een ware ontdekking.

Algemeen

In 2018 heeft de in juli 2017 opgerichte Jeugdsectie haar activiteiten met veel enthousiasme voortgezet en uitgebreid. Zoals dat bij een Jeugdsectie te verwachten is, is de groep van jonge mensen die actief betrokken is veranderlijk, en zijn er ook steeds weer nieuwe ideeën, maar ook ontwikkelingen 'van buitenaf', die in verhouding tot het bestaande werk gezet moeten worden. Zo moest er voor de Michaëldagen, het grootste evenement waar de Jeugdsectie actief in is, ineens een andere vorm gevonden worden. Die werd, met succes, gevonden in een samenwerking met de Warmonderhof, waar alle betrokkenen heel tevreden over zijn geweest. Ook de 'midvieringen', intussen ook een traditie, bleven in 2018 goed bezocht (en vinden in 2019 zelfs uitbreiding met een Paasviering, die wel een heel eigen vorm heeft gekregen). Deze driedaagse bijeenkomsten geven de deelnemers de mogelijkheid zowel om de antroposofie te ontmoeten alsook om daarin verdieping te vinden. Samen drie goed gevulde dagen doorbrengen, met inhoud, kunst, en ontmoeting, maakt de vieringen altijd tot een bron van inspiratie en verbinding. De thema's dit jaar waren in de zomer 'Het mysterie liefde' en in de winter 'Verbindingskunstenaar – tussen materialisme en spiritualiteit.'

Naast deze meerdaagse bijeenkomsten zijn er de maandelijke soirees – open ontmoetingsavonden rondom diverse thema's, was er weer een generatie-dag, en is er vanuit het Jeugdsectieteam een initiatief-dag georganiseerd waarop iedereen die lokaal of landelijk actief is bijeen kon komen (ook aanverwante jongerengroepen zoals BD Jong en Jong en Spiritueel van de Christengemeenschap). Inderdaad, ook lokaal: het is heuglijk te noemen dat intussen op meerdere plekken lokale jongerengroepen actief zijn (namelijk in Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Utrecht en Zutphen). Maar ook internationaal is de Jeugdsectie actief, met collectief georganiseerde deelname aan jongerenconferenties in Dornach (voor de Februaridagen, en de zomer-jongerenconferentie *Becoming human*), en betrokkenheid bij internationale bijeenkomsten voor jonge Hogeschoolleden – die elkaar overigens tevens vier keer per jaar kunnen treffen bij de Nederlandse jonge Hogeschoolledengroep.

Jesse Mulder

Landbouwsectie

Samen ontdekkend optrekken

Een mooi voorbeeld van 'samen ontdekkend optrekken' was de organisatie van cursussen over de landbouw cursus. De landbouw cursus, uitgegeven als *Vruchtbare landbouw op biologisch-dynamische grondslag*, bestaat uit acht voordrachten die Rudolf Steiner in 1924 voor geïnteresseerde boeren gaf. De BD-vereniging organiseerde in samenwerking met Kraaybeekerhof op acht boerderijen in het land, deze cursus van steeds acht bijeenkomsten. De bijeenkomsten werden begeleid door steeds twee mensen waarvan één direct verbonden was met de praktijk van het boerenbedrijf. De zestien begeleiders kwamen twee keer bij elkaar om zich samen voor te bereiden op het geven van de cursus en om die te evalueren. Zo ontstond een weefwerk waarin twee organisaties, acht boerenbedrijven, zestien begeleiders en zeventig cursisten zich lieten inspireren door de acht voordrachten en door elkaar.

Algemeen

In het kader van 'de vereniging als verenigende beweging' en het streven naar een 'samen ontdekkend optrekken' werkt de landbouwsectie al een aantal jaren intensief samen met de vereniging voor biologisch dynamische landbouw en met Stichting Demeter. Feitelijk zijn de bestuursbijeenkomsten van de BD-vereniging tevens de sectieraadbijeenkomsten, en op de website van de BD-Vereniging zijn de activiteiten van de 'verenigende beweging' – voor zover het de landbouw betreft – te volgen. (www.bdvereniging.nl)

BD-beroepsontwikkeling, het orgaan van waaruit intervisie, coaching en collegiale toetsing voor BD-boeren wordt verzorgd, heeft een verbeterde werkwijze voor collegiale toetsing geïntroduceerd onder de titel 'Bouwen aan een levende landbouwcultuur'. De werkwijze ondersteunt de aandacht voor de vele aspecten van landbouwbedrijf, zoals: biodiversiteit, integriteit van het dier, sociale verbindingen en levenskrachten.

BD-beroepsontwikkeling heeft in 2018 een begin gemaakt met het op de agenda zetten van het thema 'samenwerken'. De ruim twintig begeleiders van BD-beroepsontwikkeling hebben een eerste sessie gedaan over dit onderwerp en bereiden zich nu verder voor op het adequaat kunnen aanbieden van ondersteuning bij samenwerkingsvraagstukken.

De conferenties die we in 2018 organiseerden, in februari (Warmonderhof in Dronten) en oktober (Landgoed Mariënwaerdt), trokken volle zalen.

De 'stoffengroep' studeerde op kiezel en kalk en hield daarover een conferentie in maart. Voor het verslag zie www.bdvereniging.nl.

Niet de verdienste van de landbouwsectie maar wel het vermelden waard is het volgende: Meino Smit, lid van de AViN en de BD-vereniging, is in september 2018 gepromoveerd aan de universiteit van Wageningen op een proefschrift over de duurzaamheid van de Nederlandse landbouw. Voor meer info zie www.bdvereniging.nl.

In 2018 bezocht minister Schouten van Landbouw drie keer een BD-bedrijf.

Zij presenteerde haar visie op de toekomst van de landbouw op BD-bedrijf Hoeve Biesland. (Het kernwoord in deze visie is kringlooplandbouw.) Zij bezocht samen met Koningin Maxima Eosta. En zij bezocht, samen met koning Willem Alexander, BD-bedrijf Keizersrande in Diepenveen.

Derk Klein Bramel

Sectie voor Natuurwetenschap

Water

In januari vond een bijeenkomst van de Natuurwetenschappelijke Sectie plaats waar de 'watergroep' hun fishflowform-project presenteerde. Deze watergroep bestaat uit Hans van Sluis, Bart Wesseling, Peter Schukking en Paul van Dijk. Het bijzondere van dit project is dat in samenwerking met het Waterschap een fishflowform werd gerealiseerd bij een bestaande sluis op de molenheide, waardoor water door middel van de flowform geïnteraliseerd kan worden en waarlangs vissen stroomopwaarts kunnen zwemmen. De fishflowform werd daarvoor door Paul van Dijk ontworpen. Gedurende het hele project werden gangbaar wetenschappelijk, fenomenologisch en geesteswetenschappelijk onderzoek verricht. Het project werd ook door het Waterschap herkend als een ecologisch succes.

Tijdens de bijeenkomst van onze sectie werd het project en de onderzoeksresultaten beschreven. Daarna volgde een uitgebreide discussie.

Dit project maakte grote indruk binnen onze sectie, want het lijkt een voorbeeld waar het sectiewerk binnen de Hogeschool in de toekomst naartoe kan groeien, waarbij

fenomenologisch en geesteswetenschappelijk onderzoek in samenwerking met een geaccepteerd instituut wordt verricht en ten dienste komt van de cultuur.

Algemeen

De Natuurwetenschappelijke Sectie heeft twee doelen:

1. Het stimuleren en ondersteunen van onderzoek op het gebied van de natuurwetenschap. Dit betreft altijd fenomenologisch onderzoek volgens de methodiek van Goethe op het gebied van biologie, natuurkunde, scheikunde en geologie. In het onderzoek staat altijd een specifiek natuurverschijnsel centraal. De spirituele aspecten die samenhangen met het onderzoeksthema worden in het onderzoek meegenomen. Meestal maakt de onderzoeker deel uit van de groep mensen die actief zijn in de sectie. Voorbeelden van zulke onderzoeken van de laatste jaren zijn 'Edelstenen en de Apocalyps', 'Elektriciteit, magnetisme en de gevolgen van de technische toepassing ervan', 'De cycloam en haar medische toepassing'.

2. Het organiseren van bijeenkomsten (de zogenaamde leergang) die een scholingskarakter hebben, maar die ook voorzien in de behoefte aan uitwisseling tussen de deelnemers. Tijdens deze leergangsbijeenkomsten staat altijd de presentatie van een onderzoek centraal. Aan het einde van de bijeenkomst blikken we met elkaar intensief terug op de door de onderzoeker gevolgde methodiek. Het gemiddelde aantal deelnemers aan deze bijeenkomsten is vijftien à twintig. Er zijn vijf bijeenkomsten per jaar, steeds op een vrijdagavond en een zaterdagochtend en -middag. Om deel te nemen aan deze bijeenkomsten is geen natuurwetenschappelijke achtergrond vereist. Ook kan men een enkele bijeenkomst bijwonen. Op zaterdag van 9 tot 10 uur vindt een gesprek plaats over een van de mantrische spreuken van de Esoterische Cyclus.

Elk jaar in juli wordt het programma van de bijeenkomsten van de sectie in *Motief*, het ledenblad van de Antroposofische Vereniging, gepubliceerd. U kunt zich aanmelden voor deze bijeenkomsten of het jaarprogramma opvragen per e-mail: veenmank@gmail.com. De organisatie van de sectie wordt voorbereid in de zogenaamde kerngroep van de sectie, bestaande uit Willem Daub, Mario Matthijsen, Ger van de Ven en coördinator Kees Veenman.

Kees Veenman

Pedagogische Sectie

Menskunde

Een van de thema's, waarmee we ons in 2018 bezighielden, was het bestuderen van de menskunde aan de hand van onder meer de voordrachten uit *Menskunde innerlijk vernieuwd*, onder meer om waarnemingen te scholen en deze pedagogisch voor de kinderen in te zetten. Hieronder enkele aandachtspunten en voorbeelden, waarmee we bezig zijn geweest:

- De opvoeding als een incarnatieproces: het te diep of te weinig binnendringen van het ik in de menselijke organisatie.
- Hoe werken de diverse vakken/perioden menskundig en hoe kunnen deze worden ingezet ter ondersteuning van een evenwichtige ontwikkeling van de kinderen? Naast het bestuderen van en uitwisselen over bovenstaande onderwerpen aan de hand van onder andere de genoemde voordrachten leefden we met een werkvraag, waarmee we in de praktijk van alledag waarnemingen deden en deze met elkaar uitwisselden.

Bijvoorbeeld:

- Waar kijk je naar, waar let je op, hoe kijk je?
- Hoe neem je een 'te diep en een te weinig geïncarneerd ik' waar?

Tevens probeerden we tijdens elke bijeenkomst het bestudeerde te ervaren met behulp van euritmieoefeningen en andere oefeningen (spraak, zang en/of ritmische-bewegingsoefeningen).

Algemeen

In 2018 is binnen de Pedagogische Sectie in twee groepen gewerkt, de 'zaterdaggroep' en de 'vrijdaggroep'. Bij de vrijdaggroep komt er tijdens iedere bijeenkomst (vijf tot zes keer per jaar) een esoterisch uur aan bod, waarnaast voor de zomer 2018 onder andere gewerkt is aan de voordrachten *Entsprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos* (GA 201) en, als voortzetting van 2017, het thema 'de kinderbespreking', onder meer aan de hand van het boek *Menselijke ziel* van Kim Lapré. Vanaf het najaar 2018 heeft men zich beziggehouden met het werk van Christian Rosenkretz en wordt geprobeerd hierin een samenhang te vinden met de vrijeschoolpedagogie. De zaterdaggroep zou zich bezighouden met het thema 'kinderbespreking', onder meer aan de hand van *Menskunde innerlijk vernieuwd*; dit als voortgang van 2017. Daarnaast komen meer praktische zaken en contacten ter sprake. De zaterdaggroep is in het begin van het jaar enkele keren bijeengekomen, maar door allerlei omstandigheden werd de groep steeds kleiner en lukte het voor de zomer niet elke keer de bijeenkomsten te laten plaatsvinden.

Frans Lutters, samen met Lot Hooghiemstra en Annemiek Geertsma coördinator van de Pedagogische Sectie, is voor de zomer gestopt met dit werk. Hij zal wel met de vrijdaggroep doorgaan, maar in het maandelijks overleg van ons drieën moeten we hem missen. In het Hogeschooloverleg hebben we afscheid van hem genomen. Dit liet een open situatie achter, waardoor, mede ook omdat de zaterdaggroep erg klein werd en zowel Lot als Annemiek de coördinatie naast fulltime werk moeten doen, wij ons zijn gaan bezinnen over hoe het nu verder vorm moet krijgen. Behalve dat in het Hogeschooloverleg over de situatie binnen de Pedagogische Sectie is gesproken, hebben ook gesprekken plaatsgevonden met kleine groepen betrokken mensen en hebben Auke van der Meij (Algemene sectie/bestuur) en Hans Cornet (sociale sectie) zich bij Annemiek en Lot gevoegd, om het proces van onderzoek te ondersteunen.

Hieruit vloeide een bijeenkomst op 30 januari voort om in gesprek te komen over de toekomst van de Pedagogische Sectie. Dit zal in de loop van 2019 verder vorm krijgen in kleine en in grotere groepen. Een zoektocht en een impuls die we voortzetten in het jaar waarin de vrijescholen 100 jaar bestaan.

Tevens is er dankzij het meedenken het initiatief ontstaan om in 2019 drie bijeenkomsten te organiseren, waarin 's ochtends een esoterisch uur centraal staat en er tegelijkertijd een bijeenkomst is met als thema: 'wat is de Pedagogische Sectie en wat de esoterische cyclus?', toegankelijk voor alle pedagogen met belangstelling voor en vragen over de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap. 's Middags wordt er dan gezamenlijk gewerkt aan een voordracht uit *Algemene Menskunde*. Op 26 januari kwamen er rond de 25 mensen bij elkaar en werd het 6e esoterische uur gehouden door Rik ten Cate.

Tevens kwam Auke van de Meij met deelnemers in gesprek over de Pedagogische Sectie. 's Middags werd er gewerkt aan de negende voordracht van *Algemene menskunde*. Een mooie kiem die wordt voortgezet op 23 maart en 25 mei.

Annemiek Geertsma

Sectie Sociale wetenschappen

Besluitvormingscultuur in de vereniging

Een van die werkgroepen waar de sectie in 2018 met name veel aandacht aan besteed heeft, is de werkgroep die de besluitvormingscultuur binnen de vereniging onderzocht heeft. De directe aanleiding voor dit onderzoek was de aankoop van het Elisabeth Vreede huis. Vooral bij het besluitvormingsproces dat aan deze aankoop ten grondslag heeft gelegen, stelde een substantieel aantal AViN-leden vraagtekens. In het onderzoek heeft de vraag centraal gestaan welke verwachtingen er in de vereniging leven over hoe er in de toekomst besluiten genomen zouden kunnen worden en welke opvattingen daarachter liggen. In het verslag over de onderzoekbevindingen zijn voorstellen opgenomen over het besluitvormingsproces, de structuur en het bestuur van de vereniging. Het is de bedoeling in 2019 samen met het bestuur van de vereniging de AViN-leden over de resultaten te informeren.

Algemeen

In 2018 is de sectie voor sociale wetenschappen drie keer plenair bij elkaar gekomen. In de eerste bijeenkomst heeft de werkgroep 'Vernieuwing van het recht' haar bevindingen gepresenteerd. In de tweede bijeenkomst zijn de resultaten van het onderzoek naar de besluitvormingsprocessen in de vereniging toegelicht en besproken. De derde bijeenkomst was gewijd aan het gedachtengoed van de stichting Dialoog, waarbij we concrete gespreks oefeningen met elkaar gedaan hebben. Het doen van dit soort oefeningen past in het streven van de sectie om een zo open mogelijk gesprekscultuur met elkaar te ontwikkelen.

De sectie heeft als ideaal de deelnemers aan de sectie zoveel mogelijk te bemoedigen en te ondersteunen in het daadwerkelijk doen van geesteswetenschappelijk onderzoek op het gebied van het sociale domein. Zo waren er in 2018 tien werkgroepen actief. We streven ernaar om de resultaten van al dit werk voor een breder publiek toegankelijk te maken. Dat kan zijn in de vorm van een artikel in Motief, een al dan niet openbaar toegankelijke conferentie, een presentatie in een plenaire bijeenkomst van de sectie zelf of een presentatie op een van de gespreksavonden antroposofie. Deze gespreksavonden vinden tien keer per jaar plaats en zijn toegankelijk voor ieder – ook niet AViN-leden – die daar belangstelling voor heeft.

Contactpersoon voor de sectie is Willemjan Guthschmidt (w.j.guthschmidt@gmail.com).

Hans Cornet

Sectie Wiskunde, sterrenkunde en techniek

Over de toekomst van de mens op aarde

De mens zoals die is, voldoet niet meer. Hij moet zich verder gaan ontwikkelen. Waar Darwin suggereert dat dit vanzelf gaat, door de biologische strijd om de sterkste, geeft Steiner aan dat een mens zijn sluimerende geestelijke vermogens kan ontwikkelen. Sinds kort is er een andere opvatting die snel terrein wint: het transhumanisme: dat wat het menselijke overstijgt. Deze richting wordt gepropageerd door de bazen van de tech-reuzen, zoals Google en Amazon. De werkgroep 'geestelijke achtergronden van de techniek' die verbonden is met de sectie voor wiskunde en sterrenkunde, heeft hierover in 2018 een conferentie georganiseerd. Het transhumanisme blijkt twee stromingen te hebben. Enerzijds gaat het om een vervolmaking van het menselijke fysieke lichaam door implantaten en biochemische aanpassingen. Het ideaal is de cyborg: een slimme integratie van mens en kunstmatige ingrepen tot in de cel. Anderzijds is er een stroom in het transhumanisme die het menselijk denken wil vervolmaken. Het ideaal is de

computer die na 2040 meer rekenkracht heeft dan de capaciteit van de hele mensheid om informatie te verwerken. Voorwaar een appèl om deze beweging te onderzoeken op haar uitgangspunten. Zou het menselijke juist niet bewaard en ontwikkeld moeten worden tegenover de technologische ontwikkeling? Wat is dan het typisch menselijke? Wie zich geroepen voelt wakker te blijven en zelf een oordeel te vormen, kan het verslag van de voordrachten nalezen in *Transhumanisme* door D. Hammer en anderen, Nearchus 2018.

Algemeen

De sectie Wiskunde en Sterrenkunde bestudeert de opmerkelijke samenhang tussen de vormen die we bij levende organismen tegenkomen aan de ene kant en de bewegingen die we aan de hemel kunnen waarnemen bij de zon, maan en planeten aan de andere kant. We veronderstellen daarbij dat bijvoorbeeld bij de vorming van het skelet niet alleen het erfelijk materiaal een bepalende rol speelt, maar ook externe (kracht) werkingen. We gaan daarbij niet uit van een theorie (bijvoorbeeld over de zwaartekracht) maar we onderzoeken de kwalitatieve verschillen onder andere in het vormgebaar (schedel sferisch en ledematen in strekking). Dat doen we onder andere door een ruggenmergdeel en een pijpbeen te boetsen met verschillende technieken (conform de verschillende krachtwerkingen). Dat vergelijken we dan met de wijze waarop krachten uit de kosmos werken en krachten die vanuit de aarde werken. Om ons te verbinden met de bewegingen in de kosmos, lopen we de planetenbanen volgens Ptolemeus, Brahe en Copernicus. Zo ondervinden we 'aan den lijve' de voorstellingsruimte om op basis van één observatie, verschillende verklaringsmodellen op te stellen. Bij het beschrijven van de planetenbanen zoeken we naar wiskundige formuleringen die parametrizeerbaar zijn (zoals je bijvoorbeeld met een Cassinische kromme een cirkel, ovalen en een lemniscaat kunt 'genereren', afhankelijk van de waarde van parameters). Als leidraad bestuderen we de voordrachten van Steiner over de verschillende natuurwetenschappelijke gebieden en hun verhouding tot de astronomie (GA 323). Met de oprichting van het Elisabeth Vreede Instituut heeft in 2018 de relatie tussen astronomie en antroposofie een nieuwe impuls gekregen.

Albert Vlug

Sectie voor woord, muziek en euritmie

De Dierenriem

Op 7 en 8 september organiseerden we in het Vreedehuis een bijeenkomst over het fysieke kruis van de Dierenriem, als inspiratiebron voor de muziek en de andere musische kunsten.

De muziek is een kosmisch geschenk en de dierenriem biedt aanknopingspunten wat betreft de kwaliteit van toonsoorten en intervallen. In dit weekend werd het fysieke kruis behandeld (Ram – Kreeft – Weegschaal – Steenbok). De betreffende toonsoorten en intervallen werden fenomenologisch onderzocht en ook gedemonstreerd aan de hand van voorbeelden uit de muziekliteratuur. Bovendien was er een prachtige kruisbestuiving vanuit de spraak en de euritmie, hetgeen een zeer rijk ervaringsgeheel mogelijk maakte. De opkomst was met zeventien deelnemers zeer positief. We zijn voornemens om in 2019 het etherische kruis op dergelijke wijze te behandelen. De geplande datum is vrijdagavond 6 en zaterdag 7 september 2019.

Algemeen

Het jaar 2018 opende op 5 en 6 januari met de Grondsteenconferentie, georganiseerd door de Algemene Sectie, waarbij een projectgroep op initiatief van Elisabeth Appenrodt de ritmen van de Grondsteen toonde en een aantal euritmisten meewerkten in de verschillende werkgroepen.

Op 14 januari was de sectie vertegenwoordigd bij het feest ter ere van de 80e verjaardag van Adriana van Beek, een van onze oudste actieve collega's.

Op 20 januari werd tijdens de feestelijke opening van het Elisabeth Vreedehuis een spreuk van R. Steiner voor E. Vreede getoond door een projectgroep met Marleen Mathijssen en 's middags de Olaf Åsteson door de I-OANNA-groep.

Op 10 maart was de vijfde Studiedag over substanties, thema Kiezel en Kalk in samenwerking met de Landbouwsectie en met medewerking van leden uit de Medische en Natuurwetenschappelijke Sectie.

Op 24 maart vond een Mens & Kunst dag plaats, met het thema 'De kunst van het Spreken', in samenwerking met de Sectie Beeldende Kunsten.

Tijdens de Stille Week was er, op initiatief van Cori de Leeuw, dagelijks een programma in het E. Vreedehuis met veel muziek en euritmie; zoals bij een lezing van Jaap Sijmons over de Ik Ben-woorden.

Op 18 en 19 mei, tijdens de herdenking en Jaarvergadering van de AViN, waren er euritmische bijdragen van onder andere de vierde strofe van de Grondsteen en de Zuilen- en Vensterwoorden van het Eerste Goetheanum.

Een week later, op 26 mei, vond de Isis-conferentie plaats op initiatief van de Sectie voor Cultuur en Schone Letteren en werd in euritmie, spraak en muziek de oude en de nieuwe Isis-spreuk (R. Steiner) en een spreuk van R. Steiner in relatie met de dierenriem en planeten opgevoerd.

Op 7 en 8 september was er een Dierenriemweekend, waarbij het fysieke kruis van de Dierenriem muzikaal werd uitgewerkt, een initiatief van Jelle van der Schuit.

Op 15 september waren we betrokken bij de conferentie over de Graaf van Saint-Germain.

Op 30 september was de Michaëlviering voor leden van de AViN in Den Haag.

En op 26 en 27 oktober vond de Grondsteenconferentie / landelijke Michaëlviering in Den Haag plaats.

Langlopende initiatieven van collega's: I-OANNA-groep, het Drempeltheater, Stichting Boilerhouse, Curach en het Sjostakovitsj-ensemble, wil ik hier nog noemen naast vele andere groepen. Er wordt mooi en zinvol werk verricht, belangrijk voor de verdere ontwikkeling van de antroposofie in de toekomst. Het is ook verheugend om te zien dat vele collega's zich duurzaam verbinden met een andere sectie en een kunstzinnige bijdrage kunnen verzorgen bij de thema's die daar aan bod komen.

Irene Pouwelse